

Rapport

I&O-Zetelpeiling, 27 januari 2021

VVD grootste; potentie voor Ploumen; kiezer vindt aftreden kabinet terecht

Januari peiling #2 I&O Research

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Datum

januari 2020

Auteurs

Milan Driessen
Peter Kanne
Dianne Griep

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
1 Zetelpeiling	9
1.1 Nauwelijks electorale verschillen na aftreden kabinet Rutte III	9
1.1.1 PvdA-kiezers tevreden met aftreden van Asscher en instappen van Ploumen	11
1.1.2 VVD-stemmers bekommeren zich weinig om toeslagenaffaire	11
1.2 Partij van tweede (of derde) voorkeur	13
1.3 PvdA-kiezers pakt 1 zetel terug na leiderschapswisseling	14
2 Tevredenheid kabinet-Rutte III	15
2.1 Tevredenheid met kabinet Rutte III hoog, maar licht dalend	15
3 Aftreden kabinet	17
3.1 Zes op tien vinden aftreden van kabinet terecht	17
3.2 Ambtenarij verantwoordelijk gehouden voor toeslagenaffaire	20
3.3 Hele politiek heeft gefaald met toeslagenaffaire	22
4 Bekendheid en waardering politici	24
4.1 Bekendheid lijsttrekkers	24
4.2 Waardering lijsttrekkers	26
5 Onderzoeksverantwoording	29

Belangrijkste uitkomsten

Stabiel beeld t.o.v. begin deze maand; VVD blijft de grootste

De VVD blijft aan kop in de I&O Research zetelpeiling: na het aftreden van het kabinet-Rutte III komt de partij van Rutte op 42 zetels. Dat is er één minder dan twee weken terug (geen significant verschil). De voorsprong op de virtuele nummer twee – de PVV – bedraagt maar liefst 23 zetels. De toeslagenaffaire en de afwikkeling daarvan lijkt VVD-kiezers niet dus te deren: Mark Rutte blijft geroemd worden om zijn leiderschap en aanpak van de coronacrisis.

Ten opzichte van twee weken terug verliest de PVV weer een zetel en komt op 19 zetels – tussen december en januari verloor de PVV er twee. Het CDA komt op 17 zetels. Dat is er één minder dan twee weken geleden en twee minder dan vorige maand, toen het CDA een sprong naar 19 zetels maakte. Het Wopke-effect, zoals we het toen noemden, zet vooralsnog niet door.

Daarachter komen D66 (nu 14 zetels, twee weken terug 13), GroenLinks (blijft op 13), PvdA (nu 12, was 11) en SP (nu 11, was 10). Deze linkse/progressieve partijen pakken samen dus drie zetels terug, maar van een Ploumen-effect is nog geen sprake. Het opstappen van Asscher en het lijsttrekkerschap van Ploumen wordt over het algemeen gewaardeerd door PvdA-kiezers (zie hoofdstukken 3 en 4).

De ChristenUnie blijft op 7 zetels staan. Alle verschillen met twee weken terug vallen binnen de onzekerheidsmarges. Forum voor Democratie en PvdD houden elk 4 zetels uit. DENK en 50Plus behouden hun ene virtuele zetel. JA21 blijft op 2 zetels staan in de I&O-peiling. De overige partijen¹ komen niet boven de kiesdrempel uit in de peiling.

Tabel 1 - I&O Zetelpeiling 25 januari 2021

	UITSLAG	PEILING						VERSCHIL	
		TK 2017	12 okt 2020	16 nov 2020	15 dec 2020	11 jan 2021	25 jan 2021	t.o.v. 11 jan	t.o.v. TK17
VVD	33	42	44	43	43	42	-1	+9	
PVV	20	19	21	22	20	19	-1	-1	
CDA	19	14	13	19	18	17	-1	-2	
D66	19	14	13	13	13	14	+1	-5	
GroenLinks	14	14	13	12	13	13	0	-1	
SP	14	9	10	9	10	11	+1	-3	
PvdA	9	13	13	13	11	12	+1	+3	
ChristenUnie	5	7	7	6	7	7	0	+2	
PvdD	5	5	4	4	4	4	0	-1	
50Plus	4	1	1	1	1	1	0	-3	
SGP	3	3	3	3	3	3	0	0	
DENK	3	2	2	1	1	1	0	-2	
FvD	2	7	6	4	4	4	0	+2	
JA21	-	-	-	-	2	2	0	+2	
Totaal	150	150	150	150	150	150			

¹ We hanteren de vuistregel dat een nieuwe partij bij de open anders categorie dermate vaak genoemd wordt dat ze goed is voor een halve zetel (0,35%). Als dat zo is wordt de partij opgenomen als voorgedeed antwoord. Dat is nog bij geen partij het geval. BIJ1 komt in de buurt.

PvdA-kiezers tevreden met aftreden van Asscher en instappen van Ploumen

De leiderschapswissel bij de PvdA brengt de PvdA (nog) geen grote winst, maar wordt positief ontvangen. Twee weken geleden verloor de PvdA kiezers (twee zetels als gevolg van Asschers rol in de toeslagenaffaire), nu wint de partij – ten koste van GroenLinks en SP – een zetel terug (van 11 naar 12). Deze kiezers waren vóórdat Asscher overstapte naar deze partijen uitgeweken.

Lilianne Ploumen nog niet bij iedereen bekend, maar goed gewaardeerd

De nieuwe lijsttrekker van de PvdA, Lilianne Ploumen, is bekend onder 68 procent van de Nederlandse bevolking en laat nog ruimte over voor meer bekendheid. Opvallend is dat ze dat bekender is onder de achterban van het CDA, D66, CU en PvdD dan onder de achterban van de PvdA.

Ploumen wordt nu door kiezers gewaardeerd met een 6,0 gemiddeld. Dit is hoger dan de andere (links) progressieve lijsttrekkers. Zo wordt Kaag gewaardeerd met een 5,8 en Lilian Marijnissen met een 5,5. Jesse Klaver volgt met een waarderingscijfer van 5,1 gemiddeld.

Naast dat PvdA-kiezers haar waarderen met een 8,1 wordt zij ook gewaardeerd door de achterban van GroenLinks (7,5) en SP-kiezers (7,0).

Waardering voor Rutte en Hoekstra én Rutte III valt (iets) terug

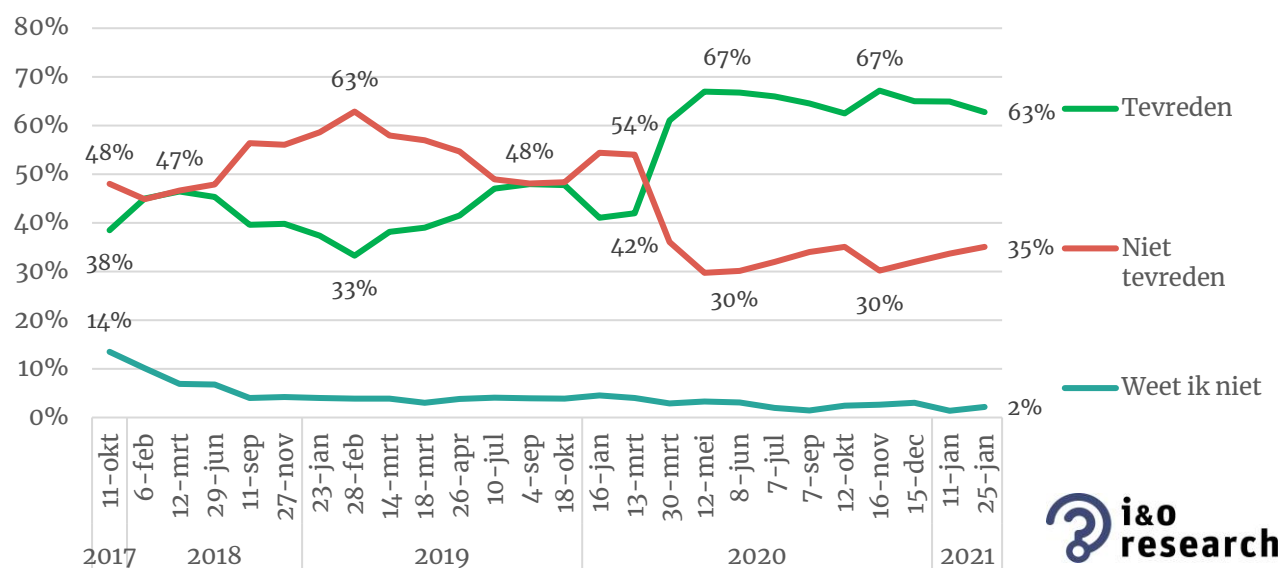
De waardering voor zowel Rutte als Hoekstra is sinds december 2020 afgenomen. Werden zij toen nog gewaardeerd met respectievelijk een 7,1 en 7,0 is dat nu een 6,7 en 6,6. De waardering voor Rutte is gedaald onder alle kiezersgroepen.

Ook de tevredenheid met het (demissionaire) kabinet Rutte III loopt iets terug.

Zes op de tien Nederlanders (63%) zijn nu tevreden met het Rutte-III, 35 procent is dat niet of in beperkte mate. Ten opzichte van een maand geleden blijft de tevredenheid over het kabinet min of meer gelijk. Maar sinds november is het aandeel ontevreden iets toegenomen.

Figuur 1 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het – nu afgetreden – kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” Basis: totale steekproef (N=2.232)

Bron: I&O Research, januari 2021

Zes op tien noemen het aftreden van kabinet-Rutte III terecht

De meeste Nederlanders vinden het aftreden van het kabinet terecht: 60 procent vindt het terecht, 29 procent niet en 11 procent weet het niet.

VVD-kiezers zeggen het vaakst dat ze het niet terecht vinden (52%), een derde van hen vindt het wel terecht (36%).

Toelichting van degenen die aftreden niet terecht vinden

De meest genoemde redenen waarom het aftreden in hun ogen niet terecht is, zijn:

- Deze tijd vraagt om een missionair kabinet
- Aftreden helpt de slachtoffers niet
- Iedereen is hier schuldig aan
- De direct betrokkenen moeten juist aangepakt worden, m.n. (top)ambtenaren
- De toeslagenaffaire was een probleem voor maar een klein deel van de Nederlanders

“Alleen symbolisch gebaar, voegt niets toe. Hoe erg ook voor de mensen die het betreft. Blijft een marginale groep t.o.v. heel Nederland en in de huidige coronacrisis is een missionair kabinet zeer wenselijk”

“In een normale situatie zonder corona had ik aftreden wel oké gevonden”

“Het kabinet doet heel veel voor ons. Dat bepaalde zaken niet voldoende zijn gecontroleerd is niet te voorkomen. Ik denk niet dat dit bewust is gedaan. Er zijn zoveel mensen betrokken dat een premier niet alles kan weten. laten we voorop stellen dat het natuurlijk wel erg is wat is gebeurd.”

“Aftreden helpt niet, oorzaak van Toeslagenaffaire moet aangepakt cq opgelost worden”

Toelichting van degenen die aftreden wel terecht vinden

Onder degenen die het aftreden van het kabinet wel terecht vonden, kwam het volgende naar voren:

- Er moesten politieke consequenties aan hangen
- Om een daad te stellen voor de betrokkenen
- Om het vertrouwen in en de geloofwaardigheid van de overheid te kunnen herstellen

“Belangrijk signaal naar slachtoffers dat de politiek verantwoordelijkheid neemt voor fouten en wanbeleid.”

“Als je als overheid zo verschrikkelijk blundert, en duizenden mensen hun leven verwoest is er maar één optie, gaan. Nooit meer terug komen. Ongeschikt heet dat.”

“Al is het niet meer dan een symbolisch iets. Het was wel nodig.”

“Vanwege de geloofwaardigheid, maar het heeft geen meerwaarde, juist integendeel.”

“De kindertoeslagaffaire is te groot om geen verantwoordelijkheid te nemen. Ondanks het feit dat het hier gaat om het vorige kabinet, ben ik van mening dat het aftreden van het huidige kabinet een (vooral symbolische) waarde heeft. Het geeft aan dat er wel gevolgen zijn voor het afgrijselijke beleid dat is gevoerd.”

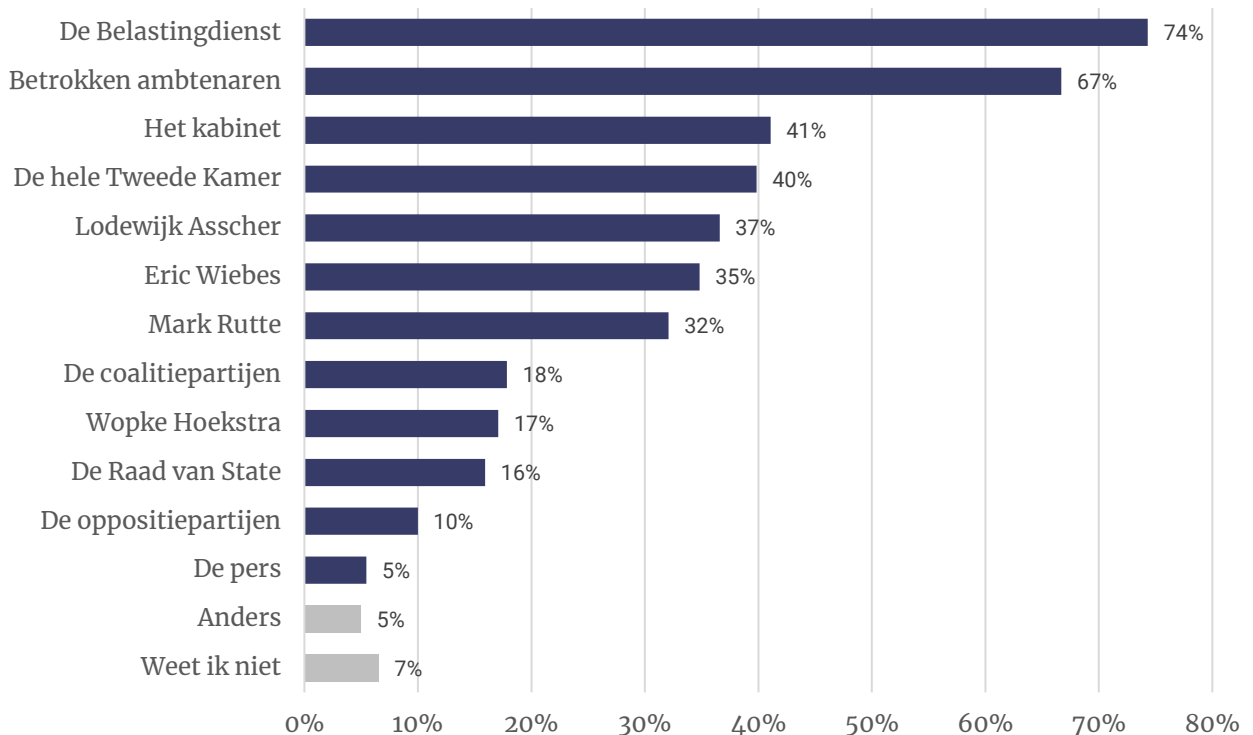

Kiezers: Belastingdienst en ambtenaren zijn verantwoordelijk voor toeslagenaffaire

Nederlanders houden met name de Belastingdienst (74%) en de betrokken ambtenaren (67%) verantwoordelijk. Politieke actoren worden minder vaak verantwoordelijk gehouden: 41 procent noemt 'het kabinet' en 40 procent 'de hele Tweede Kamer'. Asscher (37%), Wiebes (35%) en Rutte (32%) volgen daarachter. Wopke Hoekstra wordt door 17 procent verantwoordelijk gehouden.

Figuur 2 - Wie, vindt u, is (of zijn) verantwoordelijk voor de toeslagenaffaire?

Basis: Nederlanders die op de hoogte zijn van het aftreden van het kabinet (N = 2.210)

Nederlanders vinden de toeslagenaffaire vooral een collectief falen: drie kwart van de Nederlanders vindt dat de hele politiek gefaald heeft. Volgens even zoveel mensen heeft de toeslagenaffaire de rechtsstaat beschadigd.

Kiezers vinden ook dat ambtenaren daarvan de consequenties moeten dragen: 60 procent vindt dat bij de toeslagenaffaire betrokken ambtenaren moeten worden ontslagen.

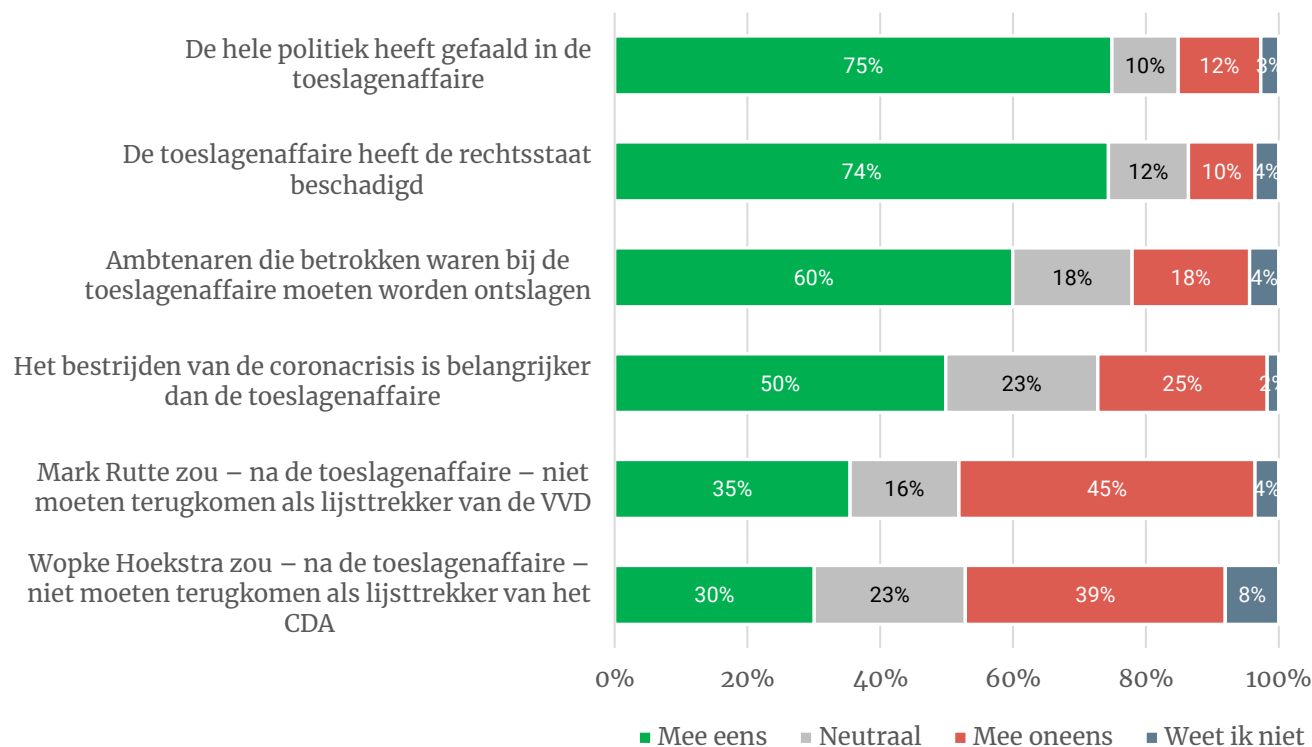
De politieke eindverantwoordelijken – de huidige premier en minister van Financiën – komen er genadiger vanaf: een derde vindt dat zij beide niet moeten terugkomen als lijsttrekker, maar een groter deel is het hiermee oneens en vindt dat ze door moeten kunnen met hun werk als lijsttrekker.

Kiezers vinden bestrijden coronacrisis belangrijker dan de toeslagenaffaire

De helft van de Nederlanders is het eens dat “het bestrijden van de coronacrisis is belangrijker dan de toeslagenaffaire”. Dit geldt in grotere mate voor VVD-kiezers, van wie 69 procent het eens is met de stelling.

Figuur 3 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: N = 2.232

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 22 januari tot maandag 25 januari 2021.

Er werkten in totaal 2.232 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel hiervan (2.108) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 124 respondenten vulden de vragenlijst via het panel van PanelClix.

Niet alle vragen zijn gesteld aan alle deelnemers. Bij vragen waarbij dit het geval is wordt de steekproefbasis ook vermeld.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.232 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,1 procent.

1 Zetelpeiling

1.1 Nauwelijks electorale verschillen na aftreden kabinet Rutte III

De VVD blijft aan kop in de I&O Research zetelpeiling: na het aftreden van het kabinet-Rutte III komt de partij van Rutte op 42 zetels. Dat is er één minder dan twee weken terug (geen significant verschil). De voorsprong op de virtuele nummer twee – de PVV – bedraagt maar liefst 23 zetels. De toeslagenaffaire en de afwikkeling daarvan lijkt VVD-kiezers niet dus te deren: Mark Rutte blijft geroemd worden om zijn leiderschap en aanpak van de coronacrisis.

Ten opzichte van twee weken terug verliest de PVV weer een zetel en komt op 19 zetels – tussen december en januari verloor de PVV er twee. Het CDA komt op 17 zetels. Dat is er één minder dan twee weken geleden en twee minder dan vorige maand, toen het CDA een sprong naar 19 zetels maakte. Het Wopke-effect, zoals we het toen noemden, zet vooralsnog niet door.

Daarachter komen D66 (nu 14 zetels, twee weken terug 13), GroenLinks (blijft op 13), PvdA (nu 12, was 11) en SP (nu 11, was 10). Deze linkse/progressieve partijen pakken samen dus drie zetels terug, maar van een Ploumen-effect is nog geen sprake. Het opstappen van Asscher en het lijsttrekkerschap van Ploumen wordt over het algemeen gewaardeerd door PvdA-kiezers (zie hoofdstukken 3 en 4).

De ChristenUnie blijft op 7 zetels staan. Alle verschillen met twee weken terug vallen binnen de onzekerheidsmarges. Forum voor Democratie en PvdD houden elk 4 zetels uit. DENK en 50Plus behouden hun ene virtuele zetel. JA21 blijft op 2 zetels staan in de I&O-peiling. De overige partijen² komen niet boven de kiesdrempel uit in de peiling.

Tabel 2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen in zetels

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2.126).

	UITSLAG	PEILING					VERSCHIL	
		TK 2017	12 okt 2020	16 nov 2020	15 dec 2020	11 jan 2021	25 jan 2021	t.o.v. 11 jan
VVD	33	42	44	43	43	42	-1	+9
PVV	20	19	21	22	20	19	-1	-1
CDA	19	14	13	19	18	17	-1	-2
D66	19	14	13	13	13	14	+1	-5
GroenLinks	14	14	13	12	13	13	0	-1
SP	14	9	10	9	10	11	+1	-3
PvdA	9	13	13	13	11	12	+1	+3
ChristenUnie	5	7	7	6	7	7	0	+2
PvdD	5	5	4	4	4	4	0	-1
50Plus	4	1	1	1	1	1	0	-3
SGP	3	3	3	3	3	3	0	0
DENK	3	2	2	1	1	1	0	-2
FvD	2	7	6	4	4	4	0	+2
JA21	-	-	-	-	2	2	0	+2
Totaal	150	150	150	150	150	150		

² We hanteren de vuistregel dat een nieuwe partij bij de open anders categorie dermate vaak genoemd wordt dat ze goed is voor een halve zetel (0,35%). Als dat zo is wordt de partij opgenomen als voorgedeed antwoord. Dat is nog bij geen partij het geval. BIJ1 en Vonk komen in de buurt.

Tabel 3 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen in zetels

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2.126).

UITSLAG	P E I L I N G															t.o.v 11 jan	t.o.v. TK17
	TK '17	nov 19	jan 20	13 mrt 20	30 mrt 20	12 mei 20	9 jun 20	7 juli 20	9 aug 20	7 sept 20	12 okt 20	16 nov 20	15 dec 20	11 jan 21	25 jan 21		
VVD	33	26	27	27	36	43	45	39	41	40	42	44	43	43	42	0	+10
PVV	20	18	16	17	15	13	15	16	14	19	19	21	22	20	19	-2	0
CDA	19	15	15	14	14	13	14	17	17	13	14	13	19	18	17	-1	-1
D66	19	11	11	10	9	8	11	14	12	13	14	13	13	13	14	0	-6
GroenLinks	14	18	18	17	16	16	15	16	15	15	14	13	12	13	13	+1	-1
SP	14	10	9	9	9	11	10	9	10	10	9	10	9	10	11	+1	-4
PvdA	9	15	13	14	14	15	13	12	13	13	13	13	13	11	12	-2	+2
CU	5	7	9	6	7	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	+1	+2
PvdD	5	5	5	6	6	5	4	4	4	4	5	4	4	4	4	0	-1
50Plus	4	6	8	10	7	1	1	0	1	2	1	1	1	1	1	0	-3
SGP	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	0	0
DENK	3	1	1	1	1	1	0	0	0	1	2	2	1	1	1	0	-2
FvD	2	14	14	15	12	12	11	12	12	10	7	6	4	4	4	0	+2
JA21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	+2	+2
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Tabel 4 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft eerste voorkeur (n=1.740, in percentages).

	PEILING (in %)															Marge (n=1.740)
	TK 2017	nov 19	jan 20	13 mrt 20	30 mrt 20	12 mei 20	9 jun 20	7 juli 20	9 aug 20	7 sept 20	12 okt 20	16 nov 20	15 dec 20	11 jan 21	25 jan 21	
VVD	21,3	17,0	17,6	18,0	23,2	28,4	28,1	24,9	26,5	26,0	26,9	28,2	27,4	27,5	27,1	(25; 29,2)
PVV	13,1	11,9	10,7	11,0	9,9	8,4	9,9	10,4	9,4	12,5	12,5	13,5	14,2	12,8	12,3	(10,8; 13,8)
CDA	12,4	9,9	9,7	9,6	9,0	8,5	8,9	11,1	11,3	8,7	8,8	8,7	12,5	11,8	11,2	(9,7; 12,7)
D66	12,2	7,1	7,3	6,5	5,7	5,2	7,2	9,1	8,2	8,6	9,4	8,4	8,3	9,0	9,0	(7,7; 10,3)
GL	9,1	12,1	11,8	11,1	10,7	10,5	10,0	10,3	9,6	10,1	9,0	8,2	8,1	8,9	8,5	(7,2; 9,8)
SP	9,1	6,4	6,1	6,0	6,1	7,1	6,3	6,1	6,5	6,5	6,2	6,6	6,0	6,5	7,1	(5,9; 8,3)
PvdA	5,7	9,9	8,8	9,5	9,5	9,7	8,7	8,0	8,6	8,4	8,7	8,7	8,9	7,1	7,9	(6,6; 9,2)
CU	3,4	4,9	5,8	4,1	5,0	4,8	4,9	4,4	4,6	4,6	4,6	4,7	3,8	5,1	4,6	(3,6; 5,6)
PvdD	3,2	3,4	3,3	4,0	4,2	3,5	3,1	3,1	2,8	3,2	3,2	3,1	3,1	3,2	2,7	(1,9; 3,5)
50+	3,1	4,0	5,3	6,6	5,0	0,7	1,0	0,5	0,7	1,3	1,0	1,1	0,9	0,8	0,8	(0,4; 1,2)
SGP	2,1	2,9	2,7	2,6	2,8	3,1	3,1	2,9	2,7	2,2	2,5	2,3	2,4	2,3	2,5	(1,8; 3,2)
DENK	2,1	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,4	0,5	0,6	0,7	1,3	1,3	0,8	0,8	0,9	(0,5; 1,3)
FvD	1,8	9,2	9,2	9,8	7,7	8,2	7,4	7,9	7,6	6,7	4,8	4,1	2,9	2,9	2,9	(2,1; 3,7)
JA21														1,3	1,5	(0,9; 2,1)
Anders ³	1,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3	0,8	0,4	0,4	0,4	0,7	0,8	0,5	0,4	0,1	(0; 0,2)
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

³ Geen van de overige partijen komt boven de kiesdrempel uit

1.1.1 PvdA-kiezers tevreden met aftreden van Asscher en instappen van Ploumen

Over het algemeen zijn PvdA-kiezers tevreden met het aftreden van Asscher en is men positief over het lijsttrekkerschap van Lilianne Ploumen. Er zijn ook wel kritische geluiden van kiezers die door het opstappen van Asscher of het instappen van Ploumen niet langer PvdA zouden stemmen, maar dat geldt voor maar een klein deel.

Tabel 5 – Stemmotivaties van (voormalig) PvdA-kiezers

Partijvoorkeur 11 januari	Partijvoorkeur nu	Toelichting (open vraag)
Onbekend	PvdA	“De nieuwe fractievoorzitter, Liliane Ploumen“
Onbekend	PvdA	“het partijprogramma en de vrouwelijke lijsttrekker“
Onbekend	PvdA	“Het sociale aspect en er is een andere lijsttrekker“
Onbekend	PvdA	“Ik kan mij vinden in hun standpunten en ik vind het geweldig dat ze een vrouwelijke lijsttrekker hebben. Lilian Ploumen is een uitstekende politica. “
CDA	PvdA	“Ik twijfel enorm tussen deze twee. Ze liggen soms ver uit elkaar en soms dicht bij elkaar. Ik ben erg benieuwd hoe de nieuwe lijsttrekker zich gaat manifesteren. “
GL	PvdA	“Dat Lodewijk Asscher de consequentie uit de toeslagenaffaire trekt en aftreedt als lijsttrekker. Heel integer. Dat wil ik honoreren“
GL	PvdA	“Ik twijfel nog, maar vind de move van Asscher politiek sterk. Hij heeft zich echt opgeofferd. En ik waardeer Ploumen enorm. “
GL	PvdA	“Ik vind het goed dat Asscher is opgestapt“
GL	PvdA	“Optreden klaver. Ploumen leidt“
SP	PvdA	“De nieuwe lijsttrekker en nr.2 vd pvda“
PvdA	Weet niet	“Ben niet blij met de nieuwe partij voorzitzer. Bij Aboutaleb was ik zeker PvdA blijven stemmen“
PvdA	Weet niet	“Geen vertrouwen in Ploumen“

1.1.2 VVD-stemmers bekommeren zich weinig om toeslagenaffaire

De VVD-stemmer kiest vooral op basis van de aanpak van de coronacrisis en de prestaties van het -demissionaire – kabinet. We zien ook dat de toeslagenaffaire secundair is voor de meeste VVD-kiezers (zie par. 3.3). Hieronder een weergave van de stemmotivaties van (oud-) VVD-kiezers.

VVD-kiezers noemen verschillende redenen voor hun steun aan de VVD. Onder andere het coronabeleid, bestuurlijke stabiliteit en vooral Mark Rutte worden genoemd wanneer we deze kiezers vragen wat hen aanspreekt in de VVD. Zoals een kiezer het verwoordt:

“Niemand gaat het beter doen en ik vind dat Rutte beloond mag worden voor zijn inzet en aanpak. Al die oppositie partijen kunnen nu lekker kritiek hebben, maar niemand van hen gaat het beter doen dan Rutte. Als ze het überhaupt al aandurven.” – VVD-kiezer

Opvallend is dat de toeslagenaffaire door weinig (voormalig) VVD-kiezers wordt genoemd. Er zijn VVD-kiezers die de toeslagenaffaire niet aan Rutte of de VVD wijten. Het is duidelijk dat de meeste VVD-kiezers niet inzitten over de rol die Rutte speelde.

Tabel 6 – Stemmotivaties van (voormalig) VVD-kiezers

Partijvoorkeur 11 januari	Partijvoorkeur nu	Toelichting (open vraag)
VVD	Weet niet	"Ik ben er nog niet over uit. Teveel opties en zaken waar ik nog over na moet denken. "
VVD	Weet niet	"Ik zou nog steeds op VVD willen stemmen, maar andere partijen komen evt. ook in aanmerking. "
VVD	Weet niet	"privatisering in de zorg heeft voor een deel gezorgd voor het grote tekort aan verpleegkundigen waar we nu last van hebben. "
VVD	Weet niet	"Weinig verbetering voor het basisonderwijs"
VVD	CDA	"Waarom veranderd: Houding in de toeslagen affaire --> Opmerkingen zoals "Laat de kiezer maar spreken" vind ik ontoelaatbaar CDA: Redelijk alternatief tov VVD Minder aan VVD: Partij wordt steeds minder transparant en dat is jammer en de bijna zekerheid dat ze wel weer de grootste zullen worden zorgt voor een bepaald negatief overkomend gedrag cq. houding"
VVD	PVV	"het gedoe rondom de toeslagen en vooral het kwijtschelden ervan"
VVD	VVD	"Afgezien van mijn persoonlijke, liberale opvattingen en voor nu alle problematiek rondom diverse zaken (toeslagenaffaire, afhandeling van de gasschade enz) buiten beschouwing gelaten, wil ik bovenal steun voor het huidige (corona)beleid geven. "
VVD	VVD	"De algemene opstelling en ideeën hoewel er wel enige smet is ontstaan in de afgelopen jaren: bezuinigingen in de zorg, de toeslagenaffaire, de hoge kosten in het algemeen voor zorg, wonen en belastingen. "
VVD	VVD	"Ondanks het gedoe rond de toeslagenaffaire steun ik Rutte en het kabinet. VVD is niet weggelopen voor haar verantwoordelijkheid. "
VVD	VVD	"Standvastigheid, ondanks al dat gedoe over de toeslagenaffaire. Makkelijk scoren voor oppositie"

1.2 Partij van tweede (of derde) voorkeur

Eén op vijf kiezers (22%) is 'geland': ze hebben gekozen en zeggen niet meer naar andere partijen te kijken.

Van de huidige VVD-kiezers zegt 36 procent dat deze keuze vast staat. Daarmee is er een stevige basis als we dat vergelijken met de andere partijen.

Voor 28 procent van de VVD-kiezers komt ook het CDA in aanmerking. D66 wordt door 16 procent overwogen. De overige partijen worden minder vaak overwogen door VVD-kiezers.

Op links zien we dat kiezers van GroenLinks, SP, D66 en PvdA nog veel naar deze andere partijen kijken. De kiezerstrouw is hier – als vanouds – laag.

Tabel 7 - Andere partijen die worden overwogen

“Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?” Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.740).

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD	JA21 ⁴
Geen andere partij, keuze staat vast	22%	36%	31%	21%	20%	12%	26%	15%	20%	19%	40%	22%	11%
VVD	13%	0%	7%	39%	26%	4%	3%	10%	8%	9%	7%	0%	14%
PVV	6%	5%	0%	4%	2%	1%	6%	2%	3%	3%	5%	50%	50%
CDA	16%	28%	8%	0%	15%	1%	8%	11%	30%	3%	11%	0%	12%
D66	15%	16%	2%	13%	0%	32%	3%	25%	3%	13%	0%	0%	0%
GroenLinks	12%	3%	1%	3%	24%	0%	18%	33%	10%	40%	1%	2%	0%
SP	8%	1%	8%	5%	5%	17%	0%	20%	4%	20%	0%	6%	2%
PvdA	13%	3%	1%	5%	24%	38%	21%	0%	13%	19%	0%	3%	0%
ChristenUnie	6%	4%	0%	21%	6%	2%	2%	8%	0%	3%	42%	0%	0%
Partij voor de Dieren	7%	2%	4%	1%	7%	24%	10%	6%	4%	0%	0%	7%	0%
SGP	1%	0%	1%	3%	0%	0%	0%	2%	10%	0%	0%	6%	0%
Forum voor Democratie	4%	1%	26%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	7%	0%	14%
JA21	3%	4%	9%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	2%	3%	0%
50 Plus	4%	2%	5%	5%	1%	0%	6%	2%	3%	0%	0%	2%	4%
Anders	2%	1%	3%	0%	1%	3%	2%	1%	0%	3%	2%	0%	3%
Weet ik (nog) niet	10%	13%	10%	8%	12%	10%	15%	13%	13%	11%	5%	15%	14%

Bron: I&O Research, januari 2021

⁴ Cijfers zijn indicatief; N = 23

1.3 PvdA-kiezers pakt 1 zetel terug na leiderschapswisseling

Van de ruim 1.740 respondenten met een eerste stemvoorkeur hebben er 1.246 in de vorige meting ook meegedaan. Dit biedt een indicatie van het switchgedrag van kiezers. In tabel 8 zijn hun antwoorden tegen elkaar afgezet om te zien waar de verschuivingen zitten. Voor de kiezers van PvdD, SGP, FvD en JA21 zijn de cijfers indicatief vanwege de kleine aantallen kiezers (minder dan 50 waarnemingen). De uitkomsten voor 50Plus en DENK zijn niet weergegeven omdat daar minder dan 20 waarnemingen waren.

De meeste kiezers kiezen nu voor dezelfde partij als vorige maand. Van de deelnemers die in december VVD zouden stemmen doet 94 procent dat nu ook.

Twee weken geleden verloor de PvdA kiezers (twee zetels), nu wint de partij – ten koste van GroenLinks en SP – weer wat terug. Deze kiezers waren vóórdát Asscher opstapte naar deze partijen uitgeweken en keren nu weer terug.

Tabel 8 – Switchgedrag sinds vorige peiling

Basis: kiezers met een eerste voorkeur (n = 1.740), die vorige keer ook hebben meegedaan (n = 1.246)

Stemintentie nu (25-jan)	Stemintentie 11 januari 2021												
	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD*	SGP*	FvD*	JA21*
VVD	22%	94%	0%	3%	3%		1%	3%	3%	5%			
PVV	10%	0%	93%		1%							6%	6%
CDA	9%	2%		89%		1%	2%		7%				
D66	7%	1%			86%	4%		2%					
GL	7%	0%			1%	81%				5%			
SP	5%			1%	1%	1%	91%	1%					
PvdA	6%	0%		2%	1%	7%	5%	85%					
CU	4%			1%		1%		1%	87%	2%	3%		
PvdD	3%		1%	1%					1%	82%			
SGP	2%		1%						1%		97%		
FvD	2%		0%									90%	
JA21	1%		1%	1%									82%
weet ik niet	18%	3%	2%	3%	8%	4%	1%	8%	2%	4%		4%	6%
Overig / wil ik niet zeggen	1%	0%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%
	N = 1.740	337	116	148	111	128	84	102	81	45	32	30	20

* Cijfers indicatief; n < 50

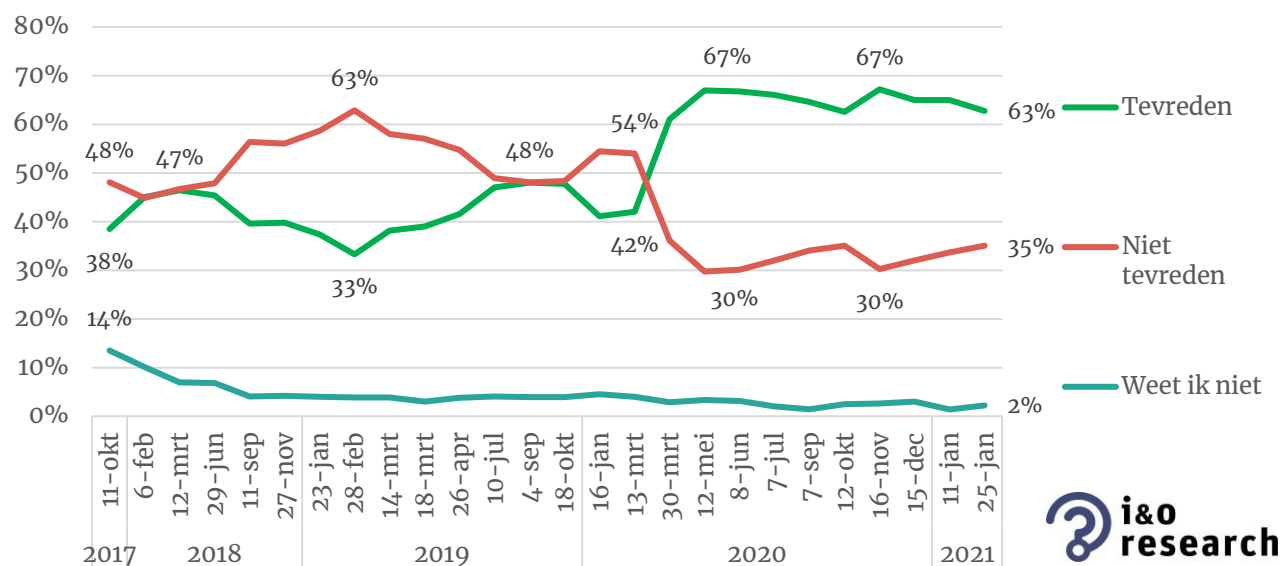
2 Tevredenheid kabinet-Rutte III

2.1 Tevredenheid met kabinet Rutte III hoog, maar licht dalend

Zes op de tien Nederlanders (63%) zijn momenteel tevreden met het kabinet Rutte-III, 35 procent is dat niet of in beperkte mate. Ten opzichte van een maand geleden blijft de tevredenheid over het kabinet min of meer gelijk. Maar sinds november is het aandeel ontevreden iets toegenomen (was 30%).

Figuur 4 – Tevredenheid met kabinet

“Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?” Basis: totale steekproef (N=2.232)

Bron: I&O Research, januari 2021

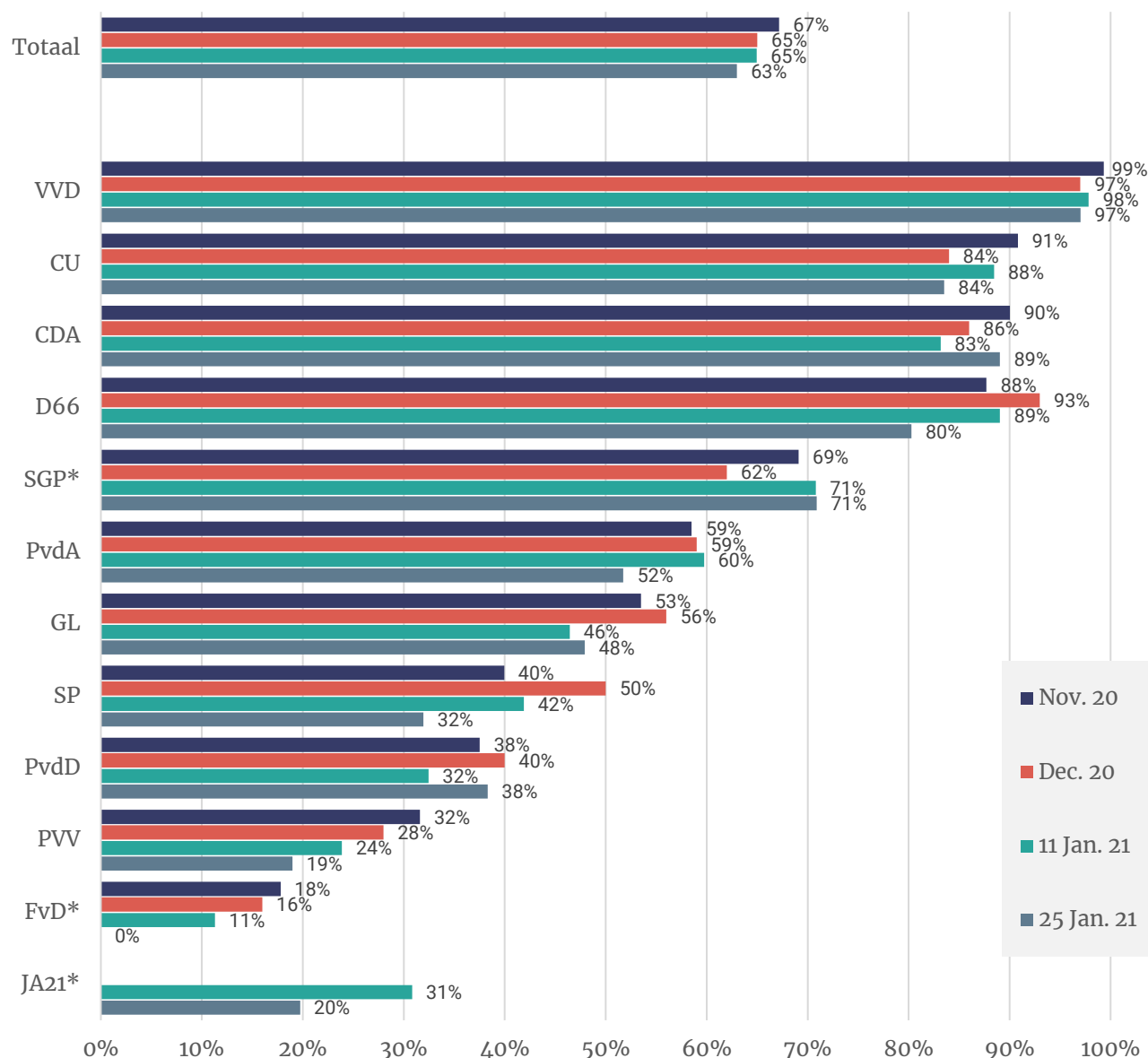

Groeiende kloof in tevredenheid met kabinet

De licht daling in tevredenheid met het kabinet die we sinds november waarnemen, vinden we niet onder alle kiezersgroepen: VVD-, CDA-, SGP- én PvdD-kiezers zijn net zo tevreden als in november 2020. Het zijn met name de groepen kiezers die al ontevreden waren die nóg ontevredener zijn geworden (FvD, PVV en SP-kiezers) maar ook onder GL- en PvdA-kiezers neemt de tevredenheid nu af.

Figuur 5 – Tevredenheid met kabinet naar stemvoorkeur in november '20, december '20, en januari '21

Tevredenheid met kabinet Rutte III in percentage 'tevreden' naar politieke partijvoorkeur (November '20, n=2.290, December '20, n=1.257; Januari '21); Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet -Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?)

*Cijfers indicatief (N < 50)

3 Aftreden kabinet

3.1 Zes op tien vinden aftreden van kabinet terecht

De meeste Nederlanders waren er van op de hoogte dat het kabinet is afgetreden (96%). Aan deze groep hebben we gevraagd of ze dat terecht vinden.

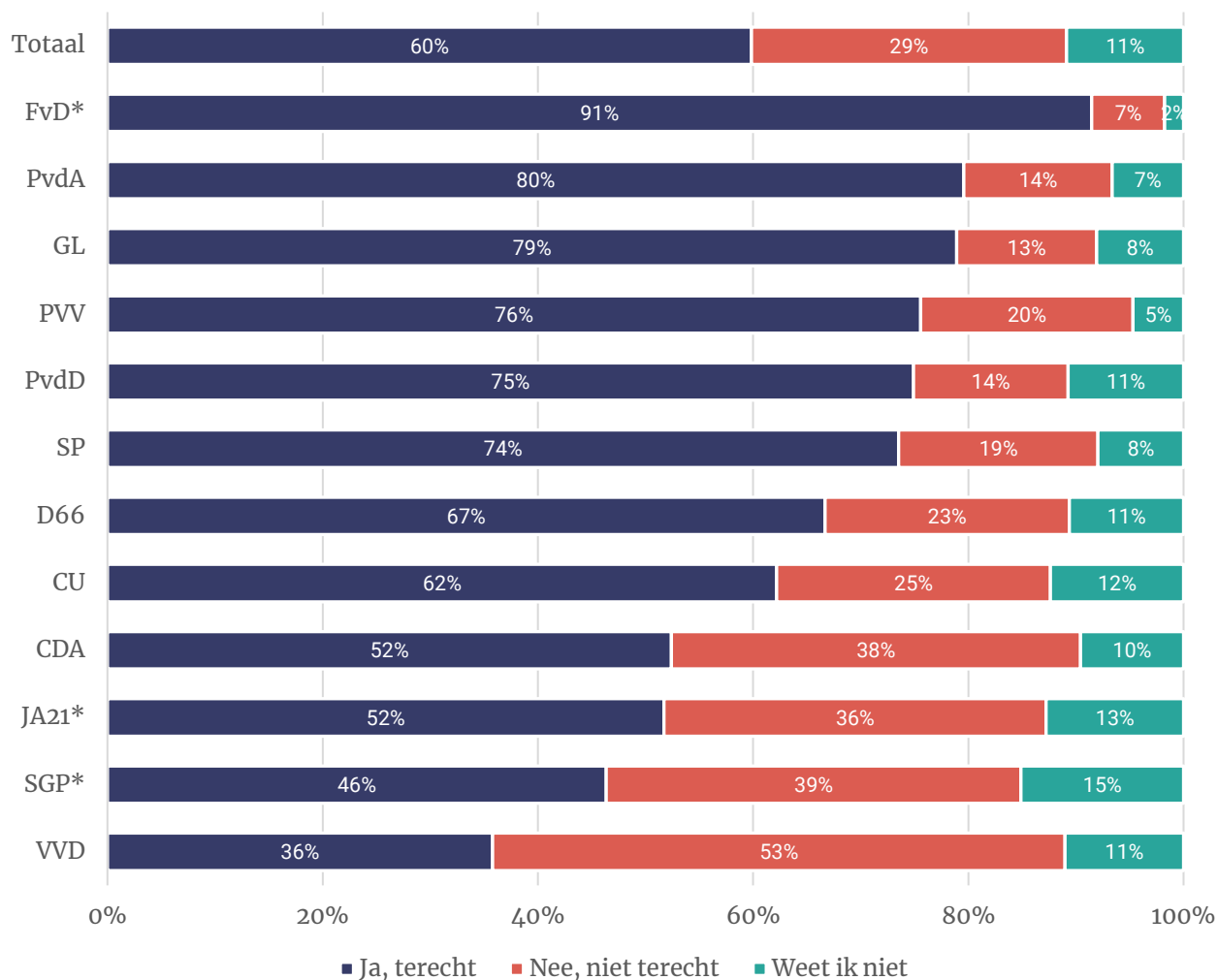
De meeste Nederlanders vinden het aftreden van het kabinet terecht: 60 procent vindt het terecht, 29 procent niet en 11 procent weet het niet.

VVD-kiezers zeggen het vaakst dat ze het niet terecht vinden (52%), een derde van hen vindt het wel terecht (36%). FvD-kiezers noemen het aftreden het vaakst terecht: 91 procent.

Dit geldt ook voor (ruim) drie kwart van de kiezers van PvdA, GroenLinks, PVV, PvdD en SP.

Figuur 6 – “Vindt u het terecht dat het kabinet-Rutte III is afgetreden?” naar eerste stemvoorkeur

Basis: Nederlanders die op de hoogte zijn van het aftreden van het kabinet (N = 2.210)

* Cijfers indicatief (N < 50)

Aftreden is niet terecht, want:

- Deze tijd -de coronacrisis- vraagt om een missionair kabinet
- Aftreden helpt de slachtoffers niet
- Iedereen is hier schuldig aan
- De direct betrokkenen moeten juist aangepakt worden, m.n. (top)ambtenaren
- De toeslagenaffaire was alleen maar een probleem voor een klein deel van de Nederlanders

Citaten:

- Aftreden helpt niet, oorzaak van Toeslagenaffaire moet aangepakt cq opgelost worden
- Alleen symbolisch gebaar, voegt niets toe. Hoe erg ook voor de mensen die het betreft. Blijft een marginale groep t.o.v. heel Nederland en in de huidige coronacrisis is een missionair kabinet zeer wenselijk
- De fouten zijn al jaren geleden begonnen. Ik vind het dan niet logisch dat het nu pas zou aftreden. Mede dankzij het feit we nu in zware zitten.
- De hele kamer heeft dit beleid omarmt, dus moeten alle 150 aftreden en dan niet terug keren, of niemand treed af!
- De regering moet de fouten oplossen en niet terugtrekken of naar iemand anders schuiven.
- Er zijn bijzonder grote fouten gemaakt dus er moest wat gebeuren. Maar of dit nu de beste oplossing is.... daar ben ik niet van overtuigd. Ik denk dat de bovenste laag van de belastingdienst eens vervangen moet worden.
- Fouten maken is menselijk. Een rectificatie, excuus en financiële tegemoetkoming zijn wat mij betreft voldoende.
- Geen directe verantwoordelijkheid van het gehele kabinet. De slachtoffers hebben niks aan een gebaar maar aan actie. Ook is er nu een risico dat de coronacrisis aanpak in het geding komt.
- Het kabinet doet heel veel voor ons. Dat bepaalde zaken niet voldoende zijn gecontroleerd is niet te voorkomen. Ik denk niet dat dit bewust is gedaan. Er zijn zoveel mensen betrokken dat een premier niet alles kan weten. laten voorop stellen dat het natuurlijk wel erg is wat is gebeurd.
- Het zijn de ambtenaren die de wet moeten uitvoeren en hebben schijt aan alles en iedereen, en zijn nergens verantwoordelijk voor. Ze weten dat ze moeilijk ontslagen kunnen worden ik spreek uit ondervinding
- Idiot om af te treden vanwege een paar gedupeerden op de totale bevolking waarvan maar de vraag is of het niet terecht is dat ze gekort zijn. Kijk maar naar het publiek die het betreft
- Ik ben van mening dat de verantwoordelijkheid bij de persoon / personen ligt die dat gedaan heeft / hebben.
- In een normale situatie zonder corona had ik aftreden wel oké gevonden."
- Je kunt het land niet stuurloos achterlaten.
- Omdat de tweede kamer ook in grote mate oorzaak is en nu met grote (en nauwelijks fatsoenlijke) woorden een en ander bekritiseert
- Politiek kunnen ze wel de eindverantwoordelijke zijn, maar inhoudelijk ligt het bij de ambtenaren en belastingdienst dus die moeten verantwoordelijk gesteld worden hiervoor.
- Toeslagen affaire te veel opgeklopt
- Ze moeten de topambtenaren eens aanpakken die altijd maar op het pluuche blijven zitten. Zij zijn mede verantwoordelijk.

Aftreden is wel terecht, want:

- Er moesten politieke consequenties aan hangen
- Om een daad te stellen voor de betrokkenen
- Om het vertrouwen in en de geloofwaardigheid van de overheid te kunnen herstellen

Citaten:

- Aftreden geeft aan dat men politieke verantwoordelijkheid aflegt.
- Al is het niet meer dan een symbolisch iets. Het was wel nodig.
- Al jaren wordt alles weggelachen fout op fout. Zonder verantwoording te nemen. Daarna lekker op wachtgeld teren.
- Als alles zo fout gaat moeten politici de consequenties dragen
- Als burgers zulke criminele handelingen verrichten kom je voor de rechter.
- Als je als overheid zo verschrikkelijk blundert, en duizenden mensen hun leven verwoest is er maar één optie, gaan. Nooit meer terug komen. Ongeschikt heet dat.
- Als je zo een grote fouten maakt en mensen zo behandeld dan moet je weg
- Belangrijk signaal naar slachtoffers dat de politiek verantwoordelijkheid neemt voor fouten en wanbeleid.
- Burgers moeten vertrouwen kunnen hebben in de overheid. Dat is van belang voor een stabiele samenleving. Als dat vertrouwen beschaamd wordt is het belangrijk dat de politiek zijn verantwoordelijkheid neemt, zodat het beschadigde vertrouwen weer kan herstellen.
- Dat er zoveel instanties en politici waren die niets in de gaten hadden, dus hun werk niet naar behoren deden, is een grof schandaal. Dan moet je daaruit conclusies trekken = aftreden
- De affaire was er ernstig genoeg voor. Vertrouwen is beschaamd.
- de fouten die gemaakt zijn hadden niet mogen gebeuren.
- De kindertoeslagaffaire is te groot om geen verantwoordelijkheid te nemen. Ondanks het feit dat het hier gaat om het vorige kabinet, ben ik van mening dat het aftreden van het huidige kabinet een (vooral symbolische) waarde heeft. Het geeft aan dat er wel gevolgen zijn voor het afgrijselijke beleid dat is gevoerd.
- Er is aan te veel mensen onrecht gedaan met medeweten van bewindslieden
- Er is niet geluisterd naar klokkenluiders. Het systeem is te streng en zonder menselijke maat.
- Er zijn grote fouten gemaakt, verantwoordelijkheid niet genomen. En tot vorig jaar de problemen weggewuifd. Dat is voor de betrokkenen te erg.
- het hele kabinet is schuldig
- politieke verantwoordelijkheid is genomen, overigens had ook de tweede kamer iets dergelijks moeten doen al is dat staatsrechtelijk wellicht niet mogelijk
- Rutte was ervan op de hoogte, samen met andere ministers en hebben het gewoonweg genegeerd (mede ook door rutte doctrine). Met als gevolg dat mensen hun leven verwoest waren door nalatigheid van het kabinet.
- Vanwege de geloofwaardigheid, maar het heeft geen meerwaarde, juist integendeel..
- Voor de geloofwaardigheid is het beter om dit te doen

3.2 Ambtenarij verantwoordelijk gehouden voor toeslagenaffaire

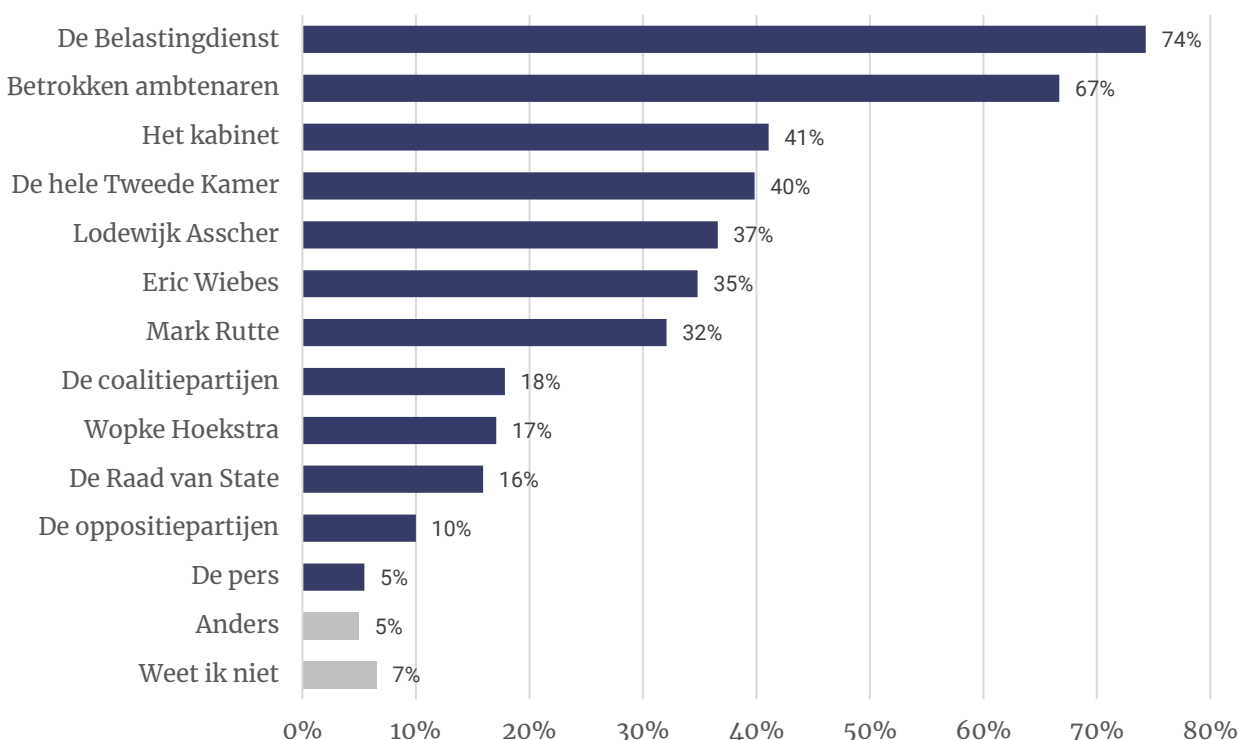
We vroegen alle deelnemers die op de hoogte zijn van de kindertoeslagenaffaire wie zij daarvoor verantwoordelijk houden. We gaven onderstaande 12 opties en de mogelijkheid zelf iets in te vullen.

Nederlanders houden met name de Belastingdienst (74%) en de betrokken ambtenaren (67%) verantwoordelijk. Politieke actoren worden minder vaak verantwoordelijk gehouden: 41 procent noemt 'het kabinet' en 40 procent 'de hele Tweede Kamer'. Asscher (37%), Wiebes (35%) en Rutte (32%) volgen daarachter. Wopke Hoekstra wordt door 17 procent verantwoordelijk gehouden.

Vijf procent geeft aan dat de verantwoordelijk (ook) nog ergens anders lag. Het grootste deel van hen geeft desgevraagd aan dat ze 'iedereen die er mee te maken heeft' verantwoordelijk houden. Sommigen noemen de rechterlijke macht en een enkeling geeft aan dat ook de gedupeerden zelf schuld dragen.

Figuur 7 - Wie, vindt u, is (of zijn) verantwoordelijk voor de toeslagenaffaire?

Basis: Nederlanders die op de hoogte zijn van het aftreden van het kabinet (N = 2.210)

Onderlinge verschillen tussen kiezersgroepen

We zien dat kiezersgroepen hun ‘eigen’ politici en partijen minder vaak verantwoordelijk houden dan ‘anderen’. Kiezers van VVD, CDA, D66 en CU houden de coalitiepartijen het minst vaak verantwoordelijk. Slechts een kwart van de VVD-kiezers vindt dat het kabinet verantwoordelijk is (27%), terwijl 41 procent van alle Nederlanders dat vindt.

D66-kiezers houden het ‘systeem’ vaker verantwoordelijk dan gemiddeld: de Belastingdienst, betrokken ambtenaren en de hele Tweede Kamer worden relatief vaak verantwoordelijk gehouden.

PVV-kiezers houden bovengemiddeld vaak premier Rutte verantwoordelijk.

Kiezers van JA21 houden Asscher, Wiebes, de Raad van State en oppositiepartijen vaker verantwoordelijk.

Tabel 9 – Wie, vindt u, is (of zijn) verantwoordelijk voor de toeslagenaffaire?

Basis: Nederlanders die op de hoogte zijn van het aftreden van het kabinet (N = 2.210)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP*	FvD*	JA21*
De Belastingdienst	74%	75%	71%	77%	80%	80%	79%	72%	70%	73%	64%	71%	75%
Betrokken ambtenaren	67%	70%	65%	67%	78%	65%	64%	64%	58%	71%	66%	61%	76%
Het kabinet	41%	27%	47%	42%	42%	57%	45%	55%	34%	46%	37%	51%	47%
Hele Tweede Kamer	40%	46%	31%	47%	50%	40%	21%	53%	47%	39%	33%	28%	33%
Lodewijk Asscher	37%	31%	46%	44%	39%	41%	41%	36%	30%	42%	35%	29%	54%
Eric Wiebes	35%	26%	42%	45%	39%	44%	38%	43%	26%	43%	27%	31%	65%
Mark Rutte	32%	10%	53%	29%	38%	45%	48%	46%	23%	45%	21%	51%	38%
Coalitiepartijen	18%	14%	23%	11%	18%	22%	19%	26%	11%	26%	15%	34%	28%
Wopke Hoekstra	17%	11%	20%	9%	18%	27%	20%	28%	10%	30%	8%	24%	17%
De Raad van State	16%	15%	14%	15%	19%	19%	16%	17%	13%	17%	17%	21%	28%
Oppositiepartijen	10%	13%	8%	10%	10%	8%	3%	11%	6%	13%	8%	5%	37%
De pers	5%	6%	4%	9%	7%	5%	3%	6%	5%	3%	8%	8%	7%
Anders	5%	5%	3%	2%	7%	7%	6%	6%	6%	5%	5%	2%	0%
Weet ik niet	7%	5%	5%	3%	3%	7%	7%	6%	3%	8%	11%	0%	12%

* Cijfers indicatief (N < 50)

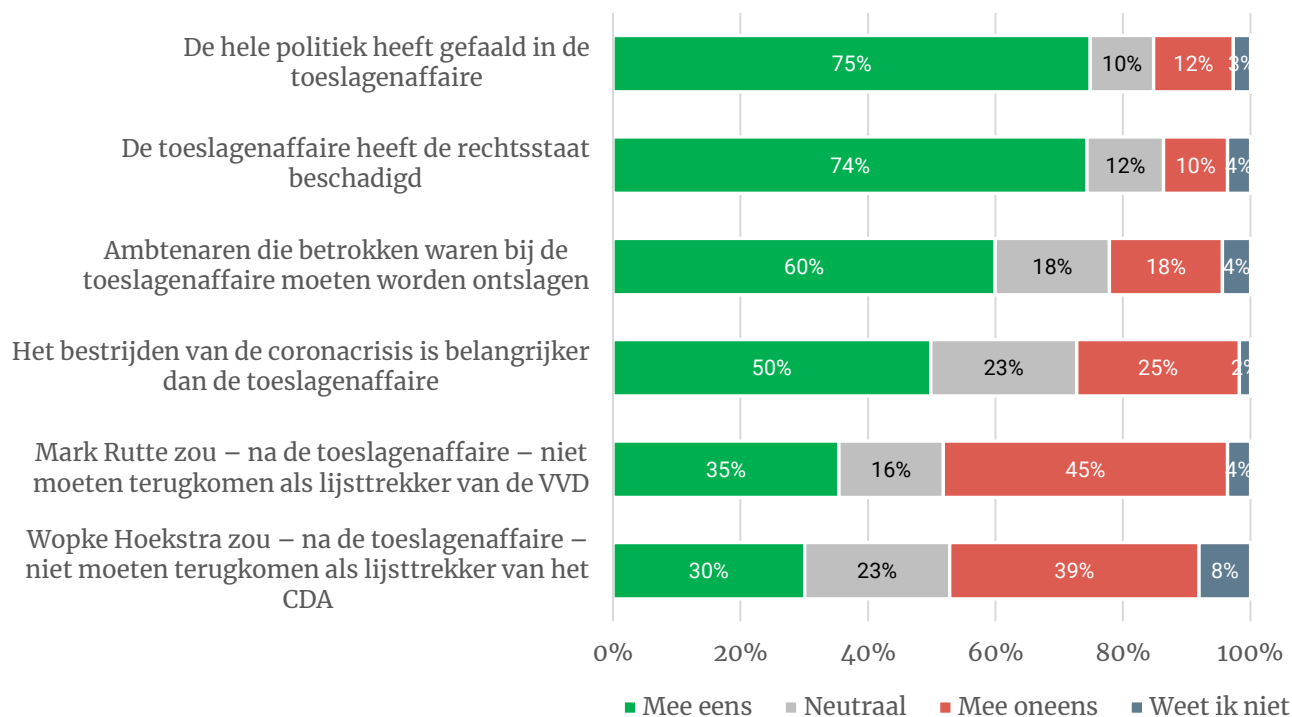
3.3 Hele politiek heeft gefaald met toeslagenaffaire

Drie kwart van de Nederlanders vindt dat ‘de hele politiek heeft gefaald in de toeslagenaffaire’ (75%). Een even zo groot deel vindt dat de toeslagenaffaire de rechtsstaat heeft beschadigd (74%). Desondanks vindt de helft van de kiezers het bestrijden van de coronacrisis belangrijker dan de toeslagenaffaire, een kwart is het daar mee oneens.

Een meerderheid is het ermee eens dat betrokken ambtenaren moeten worden ontslagen (60%). Een derde vindt dat Mark Rutte (35%) en Wopke Hoekstra (30%) niet moeten terugkeren als lijsttrekker van respectievelijk VVD en CDA. Voor beiden geldt echter dat een groter deel het oneens is met deze stelling: 45 procent vindt dat Rutte moet kunnen terugkomen als VVD-lijsttrekker en 39 procent vindt dat Hoekstra moet kunnen terugkomen als CDA-lijsttrekker. Nederlanders vinden de toeslagenaffaire dus een collectief falen en de direct betrokken ambtenaren moeten daarvan de consequenties ondergaan, maar de politiek eindverantwoordelijken (namelijk: de huidige premier en minister van Financiën) moeten door kunnen gaan met hun werk als lijsttrekkers.

Figuur 8 – In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: N = 2.232

VVD-kiezers opvallend mild over toeslagenaffaire; Hoekstra onder vuur bij deel CDA-kiezers

VVD-kiezers zijn opvallend mild over de toeslagenaffaire in vergelijking met andere kiezersgroepen. Een op de acht CDA-kiezers vindt dat Hoekstra na de toeslagenaffaire niet moet terugkomen als lijsttrekker (13%).

Zeven op de tien VVD-kiezers zijn het eens met de stelling 'de bestrijding van de coronacrisis is belangrijker dan de toeslagenaffaire' (gemiddeld 50%). Volgens 57 procent van hen heeft de toeslagenaffaire de rechtsstaat beschadigd, terwijl dat gemiddeld voor 74 procent geldt.

Daarnaast zijn VVD-kiezers mild voor hun 'eigen' Mark Rutte: slechts 4 procent vindt dat hij niet moet terugkomen als lijsttrekker van de VVD, tegen 35 procent gemiddeld.

Die mildheid tonen ze ook naar minister Hoekstra, van wie 11 procent van de VVD-kiezers vindt dat hij niet moet fungeren als CDA-lijsttrekker – tegen 30 procent gemiddeld.

Tabel 10 – Stellingen naar huidige politieke voorkeur

Basis: N = 2.232

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP*	FvD*	JA21*
De hele politiek heeft gefaald in de toeslagenaffaire	75%	69%	77%	77%	81%	81%	76%	89%	73%	76%	72%	77%	75%
De toeslagenaffaire heeft de rechtsstaat beschadigd	74%	57%	83%	76%	85%	84%	87%	85%	79%	80%	59%	93%	67%
Ambtenaren die betrokken waren bij de toeslagenaffaire moeten worden ontslagen	60%	49%	79%	59%	56%	59%	71%	51%	52%	63%	43%	77%	79%
Het bestrijden van de coronacrisis is belangrijker dan de toeslagenaffaire	50%	69%	45%	56%	49%	51%	47%	37%	44%	28%	61%	17%	36%
Mark Rutte zou – na de toeslagenaffaire – niet moeten terugkomen als lijsttrekker van de VVD	35%	4%	68%	21%	38%	51%	62%	56%	27%	52%	20%	84%	40%
Wopke Hoekstra zou – na de toeslagenaffaire – niet moeten terugkomen als lijsttrekker van het CDA	30%	11%	54%	13%	26%	44%	50%	45%	17%	47%	14%	73%	21%

4 Bekendheid en waardering politici

4.1 Bekendheid lijsttrekkers

Meer dan negen op de tien kiezers kennen de lijsttrekkers van VVD, PVV en GroenLinks. Mark Rutte en Geert Wilders zijn het meest bekend onder de Nederlandse kiezers.

Wopke Hoekstra, Henk Krol en Lilian Marijnissen zijn ieder even bekend bij de Nederlandse stemgerechtigden.

Langzaamaan stijgt de bekendheid van Sigrid Kaag. Voor het eerst kent meer dan 7 op de 10 Nederlandse kiezers de lijsttrekker van D66 (71%).

Lilianne Ploumen is als nieuwkomer redelijk bekend onder Nederlanders. In september 2015 (toen ze minister was) kende 75 procent van de kiezers haar. In januari 2021 – in een volledige andere rol – is dit 68 procent.

Liane den Haan, lijsttrekker voor 50PLUS sinds oktober 2020, is een onbekende voor de meeste Nederlanders: slechts 13 procent zegt haar te kennen.

Tabel 11. Bekendheid politici

“Welke van onderstaande politici kent u?” (N=1.181)

	sept. 2015	sept. 2017	sept. 2018	sept. 2019	10 mrt 2020	mei 2020	juli 2020	sept. 2020	okt. 2020	dec. 2020	jan. 2021
Mark Rutte	96%	98%	95%	94%	96%	98%	98%	99%	99%	97%	96%
Geert Wilders	96%	98%	96%	95%	96%	97%	97%	97%	97%	97%	95%
Hugo de Jonge		26%	37%	45%	53%	83%	87%	94%	92%	94%	
Jesse Klaver	77%	95%	92%	92%	92%	94%	95%	95%	94%	93%	92%
Thierry Baudet		72%	81%	90%	91%	91%	93%	93%	93%	93%	89%
Lodewijk Asscher	90%	95%	92%	90%	89%	90%	93%	92%	92%	91%	
Henk Krol	85%	90%	84%	82%	81%	86%	87%			85%	81%
Wopke Hoekstra		5%	33%	51%	57%	68%		76%		79%	81%
Lilian Marijnissen			81%	82%	81%	80%	84%	83%	85%	82%	80%
Sylvana Simons										83%	77%
Sigrid Kaag		9%	33%	36%	48%	45%	63%	62%	64%	67%	71%
Pieter Omtzigt							53%			69%	
Lilianne Ploumen	75% ⁵										68%
Gert-Jan Segers	26%	68%	63%	64%	61%	62%	65%	65%	64%	61%	65%
Kees van der Staaij										63%	62%
Joost Eerdmans										55%	53%
Farid Azarkan										45%	51%
Annabel Nanninga										38%	
Richard de Mos										35%	36%
Esther Ouwehand					32%	30%	31%	34%	33%	32%	32%
Liane den Haan											13%

Bron: I&O Research januari 2021

⁵ September 2015

Wanneer de bekendheid van politici wordt uitgesplitst naar politieke voorkeur van Nederlandse kiezers, valt op dat Ploumen bekender is bij kiezers van het CDA, D66, CU en PvdD dan onder kiezers van haar eigen partij. Zo kent 69 procent van de PvdA-kiezers haar, terwijl dit onder CDA-kiezers 81 procent is. Ook onder twijfelende kiezers is ze goed bekend: 68 procent hiervan kent de nieuwe PvdA lijsttrekker.

Tabel 12. Bekendheid politici naar politieke voorkeur
 “Welke van onderstaande politici kent u?” (N=1.181)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	Weet niet
Mark Rutte	96%	100%	91%	97%	97%	97%	99%	92%	100%	100%	100%	99%
Geert Wilders	95%	99%	99%	94%	96%	97%	95%	88%	91%	100%	96%	98%
Jesse Klaver	92%	98%	88%	94%	96%	97%	93%	83%	93%	100%	87%	94%
Thierry Baudet	89%	96%	88%	93%	95%	94%	93%	82%	88%	100%	91%	91%
Wopke Hoekstra	81%	88%	68%	93%	94%	89%	78%	75%	86%	87%	73%	81%
Henk Krol	81%	88%	74%	94%	94%	80%	84%	75%	91%	81%	72%	81%
Lilian Marijnissen	80%	84%	71%	84%	90%	75%	94%	78%	85%	84%	68%	85%
Sylvana Simons	77%	84%	68%	74%	90%	87%	83%	78%	80%	78%	47%	80%
Sigrid Kaag	71%	76%	60%	83%	89%	80%	70%	68%	76%	68%	59%	76%
Lilianne Ploumen	68%	71%	56%	81%	85%	65%	73%	69%	84%	81%	50%	68%
Gert-Jan Segers	65%	64%	50%	80%	79%	60%	65%	65%	95%	73%	86%	66%
Kees van der Staij	62%	61%	50%	73%	79%	68%	56%	67%	83%	66%	96%	60%
Joost Eerdmans	53%	56%	48%	63%	65%	48%	58%	62%	67%	54%	42%	46%
Farid Azarkan	51%	51%	34%	66%	64%	53%	55%	54%	61%	58%	49%	52%
Richard de Mos	36%	43%	35%	42%	49%	37%	37%	42%	39%	21%	31%	31%
Esther Ouwehand	32%	33%	21%	34%	40%	39%	40%	42%	38%	57%	30%	31%
Liane den Haan	13%	12%	9%	19%	11%	10%	25%	22%	7%	0%	4%	11%
Geen van deze	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Bron: I&O Research januari 2021

4.2 Waardering lijsttrekkers

Waardering voor Rutte en Hoekstra afgenomen

Mark Rutte wordt in januari 2021 gewaardeerd met een 6,7 gemiddeld. Deze waardering is sinds het begin van de coronacrisis niet meer zo laag geweest. Begin maart kreeg hij een 5,8 gemiddeld. Ook de waardering voor Wopke Hoekstra is afgenomen: hij wordt nu gewaardeerd met een 6,6 waar hij in december 2020 nog een 7,0 scoorde.

Ploumen op stip binnen met een 6,0

Hoewel Ploumen sinds september 2015 nauwelijks bekender is geworden onder Nederlandse kiezers, wordt zij door Nederlanders die haar kennen nu beter gewaardeerd. In 2015 kreeg zij gemiddeld een 5,3 en nu geven kiezers haar een 6,0. Dit is een hoger waarderingcijfer dan haar voorganger Asscher een maand geleden kreeg (een 5,6) en even hoog als Asscher in oktober haalde. Hiermee scoort Ploumen ook beter dan haar (links)progressieve concurrenten Sigrid Kaag (5,8 gemiddeld), Lilian Marijnissen (5,5) en Jesse Klaver (5,1). Onder PvdA-kiezers wordt Ploumen nu gewaardeerd met een 8,1. Dit was in september 2016 nog slechts een 6,6 (zie tabel 4).

Tabel 13. Waardering lijsttrekkers

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?”⁶ (N=1.181)

	sept. 2016	sept. 2017	sept. 2018	sept. 2019	10 mrt. 2020	mei 2020	juli 2020	sept. 2020	okt. 2020	dec. 2020	jan. 2021
Mark Rutte	5,8	6,1	5,7	6,2	5,8	7,2	7,3	7,1	6,9	7,1	6,7
Wopke Hoekstra		6,7	6,4	6,9	6,6	7,0		7,1		7,0	6,6
Gert-Jan Segers	6,0	6,2	6,1	6,3	5,9	6,3	6,3	6,0	6,0	5,9	6,1
Lilianne Ploumen	5,3										6,0
Sigrid Kaag		7,5	6,5	6,4	6,2	6,7	6,6	6,4	6,0	5,8	5,8
Lodewijk Asscher	6,0	6,0	5,5	6,0	5,5	5,8	5,9	5,8	6,0	5,6	
Lilian Marijnissen			5,9	5,4	5,3	5,4	5,5	5,6	5,4	5,5	5,5
Jesse Klaver	6,0	6,3	5,6	5,5	5,1	5,3	5,2	5,5	5,2	5,3	5,1
Kees van der Staaij	5,7	5,1	5,7	4,8			5,2			4,7	5,0
Esther Ouwehand					5,0	4,8	5,1	4,9	4,9	4,8	4,8
Joost Eerdmans										4,1	4,4
Liane den Haan											4,4
Geert Wilders	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,0	4,2	4,2	4,1	4,4	4,1
Henk Krol	4,4	4,4	4,7	4,9	5,2	4,5	4,5			3,6	3,9
Richard de Mos										3,2	3,4
Farid Azarkan										2,9	3,3
Thierry Baudet		4,2	4,1	3,5	3,6	3,5	3,8	3,7	3,5	2,9	2,9
Sylvana Simons										2,4	2,5

Bron: I&O Research januari 2021

⁶ De vraag luidde: “Hieronder ziet u de politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1=heel slecht, 10=heel goed)” Daarnaast was het mogelijk om het antwoord ‘weet niet’ te geven.

Waardering voor Rutte daalt onder alle kiezers

Ten opzichte van de meting in december 2020 daalt de waardering voor Rutte onder alle kiezers. PVV-stemmers geven de lijsttrekker van VVD nu een 4,3; dat is 1,1 punt lager dan in december 2020. Ook onder kiezers van de ChristenUnie daalt Rutte flink: van een 8,1 in december naar een 7,0 nu.

PvdA lijsttrekker gewaardeerd op links

Lilianne Ploumen blijkt goed gewaardeerd door andere linkse kiezers. GroenLinks-stemmers beoordelen haar met een 7,5 en SP-stemmers geven haar gemiddeld een 7,0. Ook door de achterban van D66 wordt ze behoorlijk goed gewaardeerd met een 6,7.

Tabel 14 - Waardering lijsttrekkers, naar politieke voorkeur. (N=1.181)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD
Mark Rutte dec. 2020	7,1	8,9	5,4	7,9	7,5	6,7	5,7	7,0	8,1	6,5
Mark Rutte	6,7	8,8	4,3	7,7	7,1	6,3	5,0	6,4	7,0	5,4
Wopke Hoekstra	6,6	7,3	5,8	7,8	6,6	5,7	5,6	6,2	7,1	5,5
Gert-Jan Segers	6,1	6,1	5,0	6,7	6,4	5,8	5,6	6,4	8,4	5,6
Lilianne Ploumen	6,0	5,5	4,6	5,8	6,7	7,5	7,0	8,1	6,3	6,3
Sigrid Kaag	5,8	5,9	4,1	6,2	7,9	6,6	5,1	6,8	6,2	6,7
Lilian Marijnissen	5,5	4,3	5,9	4,9	5,6	6,7	8,2	6,1	5,3	6,5
Jesse Klaver	5,1	4,6	3,4	4,8	6,4	8,0	5,7	6,3	5,5	5,9
Kees v.d. Staaij	5,0	5,2	5,1	5,7	4,2	3,8	4,1	5,1	6,8	3,9
Esther Ouwehand	4,8	3,7	3,7	3,7	4,6	6,6	6,0	6,0	5,2	7,9
Joost Eerdmans	4,4	5,0	6,1	4,6	3,2	3,0	3,3	3,6	4,1	3,6
Liane den Haan	4,4	4,4	3,8	4,2	3,9	3,8	4,3	4,3	5,1	
Geert Wilders	4,1	3,9	8,5	3,9	2,5	2,0	3,1	2,7	2,9	2,4
Henk Krol	3,9	3,8	4,5	4,1	3,4	3,3	4,1	3,6	3,8	4,2
Richard de Mos	3,4	3,5	5,6	3,1	2,4	2,4	2,8	2,8	2,9	2,7
Farid Azarkan	3,3	3,0	2,3	3,3	3,6	3,8	3,5	3,5	3,7	4,4
Thierry Baudet	2,9	2,6	5,2	2,9	1,9	1,7	2,3	2,1	2,0	2,3
Sylvana Simons	2,5	2,0	1,4	2,0	3,5	3,8	2,4	3,0	3,1	4,1
Maximale N	1.181	235	96	98	72	87	61	74	55	23

Citaten over Ploumen

We vroegen naar de meningen van Nederlanders over verschillende leiders. Hieronder is een selectie van citaten over Lilianne Ploumen meegenomen.

Ze wordt dus overwegend goed gewaardeerd door linkse kiezers en haar competentie is voor sommigen reden om PvdA te (blijven) stemmen (zie [par. 1.1.1](#)).

Tabel 15 – Wat is uw mening over Lilianne Ploumen? Kunt u dat in uw eigen woorden zeggen?

Stemintentie	
GroenLinks	<i>Betrokken en zeer deskundig</i>
GroenLinks	<i>Inhoudelijk goed, maar weinig charismatisch</i>
GroenLinks	<i>Sterke vrouw met eigen identiteit. Lijkt integer.</i>
SP	<i>Competent vrouw, zal de PvdA goed kunnen leiden</i>
SP	<i>Iemand met een sociaaldemocratisch hart.</i>
SP	<i>Provinciaal met een accent. Kan Nederland nooit uit een crisis halen.</i>
D66	<i>Authentiek en degelijk.</i>
D66	<i>Een politica die zichzelf nog moet bewijzen als partijleider. Kan wellicht te zachtaardig overkomen, door het charmante en zachte Limburgse accent en stemgeluid.</i>
	<i>Geëngageerd en bruggenbouwer</i>

5 Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 22 januari tot maandag 25 januari 2021.

Er werkten in totaal 2.232 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel hiervan (2.108) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 124 respondenten vulden de vragenlijst via het panel van PanelClix.

Niet alle vragen zijn gesteld aan alle deelnemers. Bij vragen waarbij dit het geval is wordt de steekproefbasis ook vermeld.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.232$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

